

Cas Amhrán: Amhrán na nAsal

Is iomai scéim tagtha go dtí'n tír ón
am fadó 'raibh muid óg,
Is nar dúradh linn sa tairngreacht go
dtiocfadh athrú mór.
Nach dtáinig scéim na feamainne is
na slata mara on toinn?
Ach siad na tincéirí 's na hasail, siad
is fearr ná chuile ní.

Is tá an áit seo 'na chior thuathail
anuas anois le mí
Níl call dúinn aon *loud-speaker* a
bheith ar na crosbhoithrín
Tá an G. S. R. mar tá sí anoir 's an
G.B.C.

Is tá 'sheacht míle mallacht fógraithe
orthu ag *Bulfin* as Bleá'n Ri.

Ó 'gus casadh *Baba Seoighe* orm is í
rímeadach go leor,
Mar dhíol sí an dá asal, an ceann
beag is an ceann mór.
Na spoireanna a bhí ar an seanlead
dhéanfadh siad ancaire báid mhóir,
Is go gcoinneodh siad bád Cheoinín
ar feadh seachtaine ar an ród.

Agus d'fhága mé an baile lá le
ghabhail go Gaillimh síos,
Go gceannóinn cúpla banbh nó ag
iarraidh earraí le haghaidh an tí.
Ag gabhail amach ag Cloch a'
Tortain dom, soir ag Tigh Joseph Lee
Is go rabhadar romham na
sratharacháí go Tigh Mhicilín Ó Nia.

Bhí asail agus caiple ann is múillí go
leor.
Bhí an *jennet* aniar chun deireadh
orthu is e ar bheagán luid.
Ach fan' í liom go fóilleach beag is
ba ghearr
gur bhog sé 'un siúil,
Mar bhain sé an geall ag Daingean
díobh is bhí sé istigh Tigh Darby
romhab.

Is chuaigh go leor acu soir as
Garumna is go leor as Leitir Móir,
Aniar as Leitir Caladh 'gus soir as
Cuigeal Mór.
Bhí an pocaide aniar chun deireadh
orthu, é féin is é 'na mheall,
Mar d'ith sé garraí fataí bhí ag
Tomás Sheáinín Sheáin.

Agus casadh Táilliúr Mharcais orm
ar maidin go moch Dé Luain
Gabhail aníos ag Tigh Frank Gorman
ag iarraidh mála plúir.
"Anois," a deir sé, "tá mé i mo asal
níl agam ach mo dhroim.
Ach an té a cheap scéim na n-asal
amach go mba gairid gearr a shaol.

Is ansin a labhair Frank Gorman "I
think you are a fool,
You sold your bloody donkey as I heard
it from Joe Chóil.
What made you be so silly Mac, sure
that's what tickles me,
While you live again you'll remember
the day the tinkers came Tiernia.

Ó is ansin a labhair Máirtín Learaí
mar is fear é a bhí barúil grinn;
"Nach dona an scéal san earrach é ní
bheidh asal ins an tír,
A tharraingeos móin ná feamainn
dúinn is tá na *lorries* ag fáil an-daor.
Ach beidh fábhhar Mhichael Mór
againn i Maimín is i dTír an Fhia.

Agus tiomaineadh go Gaillimh iad is
as sin ar thraen Bhleá Cliath.
Bhí bád Liverpool á dtarraingt is bád
Hollyhead ar ndóigh.
Nár chuala mé 'gabhail tharm é gur
báitheadh dhá bhád nua
Mar bhí iomarca luicht ar bord acu is
chuaigh luach na gcéadta amú.

Is tháinig scéala anall as Liverpool
chui *coastguards* Ros a' Mhíl;
"Ó fair 'mach sna cuanta do na báid
is do na lín.
Mar beidh siad a' teacht sna potaí
gliomach agaibh, is beidh na potaí
taisc' thar maoil
Is beidh siad a' teacht sa bhfeamainn
reatha agaibh le n-ithe 'na *free beef*".

Is nach é trua nár tháinig an scéim
seo amach i 1933,
Nuair a chuaigh De Valera i
gcathaoir is thug se *dole* dúinn is *free*
beef.
Bheadh cnámh ag cat is ag mada air
le tarraingt trid an tír.
Nár gheall le tarbh Bharrett iad a
ghearradh leis an scian.

Agus tiomaineadh go Euston iad is
ar thraen an *Irish Mail*,
'Gus luchtáíodh isteach sna heitleáin
iad le dhul amach Korea.
Tá an oiread eile fágtha fós le dhul
go *Germany*,
Ach scanróidh banríon Shasana is
gan an choróin uirthi ach le mí.

Agus seo é críochnú an amhráin
agus tá deireadh le mo scéal
Nuair a chruinnigh uaisle Shasana
agus chonaic siad na *beasts*;
"These buggers are *Irish donkeys* who
are seeking liberty,
It looks like a rebellion but we'll win the
victory.

Ba é asal Mháire Ní Eidhin a labhair
is ba mhaith é a sheasamh ansiúd;
"Mar gheall ar na Sé Chontae a
cuireadh muid 'un siúil.
Ó troidfear sibh is dóirtfear fuil is
beidh an *sway* againn ins gach cath.
Is beidh an bratach uaithe in airde
againn Lá Fhéil' Pádraig i *mBelfast*".

Féinrialtas ar Mhanainn

Chaith mé féin, an bhean agus na gasúir seachtain ar
Oileán Mhanainn le gairid. Áit spéisiúil le haghaidh saoire
é gan dabht ar bith ach ní ar sin is mó a bhí aird agamsa, tá
faitíos orm, ach ar chomh suimiúil agus atá an t-oileán ó
thaobh riaracháin agus polaitíochta de. Teipeann glan orm
dul ar saoire mar a dhéanfadh duine eile...

Níl ach 70,000 duine ar Oileán
Mhanainn uilig ach tá rialtas dá
gcuid féin acu. (Cuimhnigh go bhfuil
os cionn 80,000 duine sa nGaeltacht
oifigiúil sin againne). Tá an rialtas
seo freagrach as riarachán an oileáin
ó bhun go barr, cé's móite de
ghnóthaí eachtracha agus cosanta.
Faoi Shasana atá siad sin - fós.

Níl Oileán Mhanainn sa
gComhphobal Eorpach ach oiread sa
gciall a bhfuil muid istigh ann.
B'éigean a theacht ar shocrú
speisialta leo nuair a bhí an
Bhreatain ag gabháil isteach.
Ballraíocht theoranta atá acu -
"associate membership", mar a tugtar i
mBéarla ar. Agus a liachtaí uair a
dúradh linne nach féidir maireach-
táil taobh amuigh den Chomhphobal
Eorpach chor ar bith!

Tá Príomh-Aire ar an rialtas atá
acu agus naonúr airí faoi. Ar na
hAireachtaí sin tá oideachas, sláinte,
tionsclaíocht, iascaireacht 7rl.
Ceathrar teachta agus fiche (24) atá
sa bparlaimint - House of Keys. Mar
neamhspleáigh a thoghtar ar fad iad
cé go bhfuil a bhformhór báuil le
polasaithe coimeádacha agus an
dream a bheadh báuil le leagan
amach an Lucht Oibre sa mionlach.
Ach sa deireadh thiar thall is don
oileán atá siad uilig dílis agus ní ag
damhsa de réir phort na bpáirtithe
móra mar a bhíonn ionadaithe a
bhfuil aithne againne orthu.

Tá buntáiste mór amháin ag na
Manannaigh ó thaobh córas rialtais
de, ar ndóigh i.e. go bhfuil traidisiún
fada riaracháin acu. Údar mór gaisce

**"... Níl ach 70,000 duine ar
Oileán Mhanainn uilig ach
tá rialtas dá gcuid féin
acu. (Cuimhnigh go bhfuil
os cionn 80,000 duine sa
nGaeltacht oifigiúil sin
againne) ..."**

acu is ea go bhfuil a bParlaimint
1,000 bliain d'aois. B'iad na
Lochlannaigh a chuir an córas ar
bun. Chuile bhliain déantar
comóradh ar an tús stairiúil sin.
Tugtar cruinniú poiblí den rialtas le
chéile amuigh faoin aer i lár an
oileáin agus léitear os ard i
Manannais agus i mBéarla na dlíthe
a rinneadh i gcaitheamh na bliana.

Níl an t-oileán ach tríocha míle
(30) ar fad agus trí mhíle dhéag (13)
ar leithead ach bíodh is go bhfuil an
rialtas láir buailte ar chuile dhuine
agus aithne phearsanta acu ar an
gcuid is mó de na teachtaí
parlaiminte tá córas rialtas áitiúil acu
freisin! Tá cheithre cinn fhichead (24)
de chomhairlí áitiúla ar an oileán,
idir na comhairlí atá sna bailte móra,
na cinn atá sna bailte beaga agus na
comhairlí atá sna paróistí tuaithe.
Seo a leanas an chaoi a bhfuil siad
roinnte:-

Bailte Móra	Daonra	Tithe
Douglas	22,214	8,447
Ramsey	6,496	2,740
Peel	3,829	1,462
Castletown	3,152	1,237

• Seosamh Ó Cuaig

Bailte Beaga	Daonra	Tithe
Port Erin	3,024	1,240
Port St. Mary	1,762	710
Laxey	1,367	584
Onchan	8,483	3,349
Michael	1,244	454

Paróistí	Daonra	Tithe
Andreas	1,156	455
Arbory	1,661	684
Ballaugh	802	346
Braddan	2,046	687
Bride	418	170
German	1,025	398
Jurby	682	234
Lezayre	1,502	622
Lonan	1,232	502
Malew	2,216	852
Marown	1,553	600
Maughold	828	349
Patrick	1,192	444
Rushen	1,446	588
Santon	457	162

Oil. Mhanainn 69,788 27,316

Sa gcomhairle atá i bparóiste Lonan
is mó a chuir mise suim. Sé an líon
céanna tithe atá ann agus atá i
bparóiste Charna. Fuair mé amach cá
raibh an oifig acu. Dúradh liom go
mbeadh an cléireach ansin - bíonn

cléireach ar chuile chomhairle. Bhí an oifig dúnta an chéad lá a ndeachaigh mé isteach ach dúradh liom ansin nach mbíonn sí oscailte ach laethanta áithrid den tseachtain. Lá ama mhárach tháinig mé arís ann agus bhí an cléireach agus cathaoirleach na comhairle romham.

Trí lá den tseachtain atá an cléireach fostaithe. Tagann £35,000 isteach as rátaí chuile bhliain. Cúigear tofa atá ar an gcomhairle. Bíonn cruinniú acu uair sa mí ar a laghad. Is iad atá freagrach as bailiú an bhruscair sa bparóiste, bíonn plé acu le riaradh na reilige agus bíonn siad seasta síoraí ag cur riachtanais na háite os comhair an rialtais láir. Siad féin a bhailíonn na rátaí. Tá fógra crochta in oifig an phoist freisin go bhféadfaidh tú na rátaí a íoc ansin mura bhfuil fonn ort dul chuig an oifig láir. Chaith an cléireach tamall ag obair sa Sciobairín sa tír seo agus ba mhór an chúis gáire dó an chaoi a bhfuair rialtas na hÉireann réidh le rátaí sa mbliain 1977. "Cén chaoi ar féidir a bheith ag caint ar chóras rialtas áitiúil gan rátaí de chineál éicint?" a d'fhiafraigh sé díom.

Níor cheart a cheapadh ón méid atá ráite agam go bhfuil chuile shórt ceart ar oileán Mhanainn. Níl. Ach ar a laghad tá smacht acu ar a saol agus is féidir leo athruithe a dhéanamh go scioptha más é sin a mian. Tá gluaiseacht náisiúnta ar an oileán - Mec Vannin - agus deir siadsan go bhfuiltear ag brath ró-mhór ar na bancanna agus ar thionscail an airgeadais tríd is tríd - "tax haven" é oileán Mhanainn seachas rud ar bith eile. Deir Mec Vannin go bhfuil faillí

• Cruinniú Poiblí Rialtas Mhanainn a thagann le chéile faoin aer chuile bhliain ar an 5ú Iúil.

á dhéanamh sa talmhaíocht, san iascaireacht agus sa tionsclaíocht agus go bhfuil nádúr na háite á scrios. Deir siad freisin go gcaithfear srian a chur leis an méid daoine atá ag teacht isteach nó go gearr gur stráinséirí ar fad a bheas ar an oileán.

Bhí comhrá fada agam le rúnaí na

heagraíochta - Illiam Costain. Chuir sé an-spéis sa méid a d'inis mé dó faoin eagraíocht CUMHACHT agus dúirt sé gur mhaith leis a theacht go Conamara le labhairt linn.

Sílím gur mhór ab fhiú dúinn fáilte a chur roimhe.

Tigh Durkan

An Tulach, Baile na hAbhann

**Grósaeirí • Gás
Nuachtáin**

Teil: 93156

An Droighneán Donn

Sráidbhaile an Spidéil

Bialann & Beár

Fear na Curaighe a Chuaidh go Tamhain

Sliocht as an leabhar 'Peadar Chois Fharraige' – bailiúchán de sheanchas a thóg Seán Mac Giollarnáth ó Pheadar Mac Tuathalláin. Ba as an Teach Mór, Cois Fharraige, do Pheadar Mac Tuathalláin ach chaith sé an chuid is mó dá shaol ina chónaí i nGaillimh ar an bhFaiche Beag áit a bhfuair sé bás i 1930. Tá litriú na Gaeilge fágtha mar a bhí sé sa gcéad eagrán ach gur sa gcló Rómhánach atá sé.

Bhí fear thiar i mBaile an Tighe Mhóir. Fuair sé curach nua déanta agus go deimhin ní fear curaighe a bhí ann mar ní raibh sé luath ná láidir agus níorbh fhearr a bheith. Ní raibh aon easna ina choirp nach raibh ordlach nimh uirthé. Bhí sé chomh bastalach nuair a fuair sé an churach agus go ndeachaidh sé i gcomórtas le togha na bhfear fairrge agus ag Dia atá 'fhios má chuaidh leis.

D'éirigh sé an mhaidin seo agus sheas sé ar aill a bhí ag tóin an tige. Chonnaic sé cosamhlacht aoibhinn álainn ar an lá. Dubhairt sé leis féin go ngabhfadh sé ag iasgach. Nuair a d'ith sé a bhriceasta d'imthigh leis. Ghlaigh sé ar an mac leis an gcurach a chur síos i n-éindigh leis. Nuair a bhí an churach thíos chuaidh sé agus thóg sé baoidhtí. Nuair a bhí sé réidhtithe le gabhail ar an gcurach chonnaic sé an rón chuige aniar trí chuisle, agus 'sé an t-ainm a bhí ar an gcuisle Lochán na Leathóg. Níl deis chothuithe críochnuithe ag an rón ach leathógaí, agus bhíodh

leathógaí ins an lochán seo. Bhí láidhe ar a ghualainn aige, tar éis a bheith ag baint na mbaidhtí. Lean sé an rón leis an láidhe, ach d'éirigh leis an rón go raibh an oiread uisce aige agus thug ar an domhain é.

D'imthigh leis an bhfear agus chuaidh sé sa gcurach agus chuaidh sé amach go dtí áit a dtugtar Barr na Cora air. Bhí sé ag imtheacht anonn is anall ag cuartú bráighte. Dá n-éirigheadh leat bheith idir an stopóg agus an léasán, déarfá leat féin go raibh bráighte iasgaighe agat. Sgaoil sé amach an chloch théide agus nuair a shásuigh sé a intinn fuair sé a chuid druibhthe faoi réir agus thosuigh sé ag iasgach. Bhí sé ag marbhú corr bhallach, corr ronnach, agus corr mhangach le n-a dhorugha marbh (an ceann atá leigte i ndiaidh na curaighe). Nuair a d'árduigh an taoille bhuail an t-iasc a gceann fúthab. 'Séard tsórt duine a bhí ann duine leisgeamhail agus duine mór-chodlatach. Dubhairt sé leis féin go dtáinig ceo codlaidh air. Luigh sé amuich i dtosach na curaighe. Pé brí céard d'éirigh do'n

téad gearradh í agus bhí daoine ag déanamh amach gurb é an rón a ghearr í nuair a fuair sé ina chodladh é. Bhí fuaradh beag dhe ghaoith aniar díreach ann, agus, barr ar an ádh, an lá céadna, ní raibh curach ná bád ar an bhfairrge. Bhí an churach ag imtheacht léithe agus sé an áit ar bhuail sí talamh i dTamhain.

Bhí beirt bhan ag cruinneáil feamainne ins an gcladach agus bhreathnuigheadar isteach sa gcurach. Chonnaiceadar fear. Ní raibh fhios acab beo ná marbh é. Sganruigheadar. Chuadar abhaile. D'innsigheadar a sgéal. Tháinig Tadhg Ó Clúnáin anuas agus Mícheál Ó Fatha agus Domhnall Ó Beirn. Chuaidh Tadhg Ó Clúnáin anonn agus chraith sé an fear sa gcurach. Nuair a d'éirigh sé agus bhreathnuigh sé faoi is thairis, agus chonaic sé na daoine nach bhfaca sé ariamh cheana bhí sgéin an mhurdail idir a dhá shúil. D'fhiafruigh sé díob go huafásach cén n-áit a raibh sé. Chuaidh sé amach as an gcurach. Bhreathnuigh sé ar an téad. "Tá sin déanta," adeir sé. D'fhiafruigh na fir dhó céard a tharla dhó. D'innis sé dóib. Chuireadar suas an churach agus thugadar an fear ag an teach. Fuair sé díol an rí dhe dhinnéar. Nuair a bhí an dinnéar caithte aige d'fhiafruigheadar dhó cérb as é. D'innis dé dhóib. D'imthigh Domhnall Ó Beirn. Thug sé capall srian is diallaid leis. Chuir sé sgéal i

An Crúiscín Lán

An Spidéal

**Beár – Bia na Mara
Ceol & Craic**

091-83148

Gach dea ghruí don fhéile ó

**COMHLUCHT
IOMPAR EARRAÍ**

(Micilín & Tess)

An Cheathrú Rua Teil: 95214

Siopa – Beatha Beithíoch – Gual